

УДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІЗУ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ ТА ФОНДУ ОПЛАТИ ПРАЦІ

Анотація. Наведено основні значення понять праці, фонду оплати праці та трудових ресурсів, а також проведено факторний аналіз для оцінки впливу факторів на ефективність використання трудових ресурсів на ПАТ "Нововодолазький молокозавод".

Аннотация. Приведены основные значения понятий труда, фонда оплаты труда и трудовых ресурсов, а также проведен факторный анализ для оценки влияния факторов на эффективность использования трудовых ресурсов на ПАО "Нововодолажский молокозавод".

Annotation. The article presents the basic concepts of the meaning of labor, payroll and human resources, as well as the factor analysis has been held to assess the effect of factors on the efficiency of the use of human resources by JSC "Novovodolazky Dairy Factory".

Ключові слова: праця, трудові ресурси, фонд оплати праці, факторний аналіз.

У сучасних умовах господарювання особливої актуальності набуває питання ефективності використання й аналізу трудових ресурсів та фонду оплати праці. Достатня забезпеченість підприємств потрібними трудовими ресурсами, їхнє раціональне використання, високий рівень продуктивності праці мають велике значення для підвищення ефективності функціонування будь-якого підприємства.

Даній проблемі присвячені роботи відомих зарубіжних та вітчизняних вчених таких, як: А. Маршалл, М. Портер, Богиня Д. П., А. Воронін, Грішнова О. А., Замора О. І., Качан Є. П., А. Пастух, Шушпанов Д. Г., Осовська Г. В., Крушельницька О. В., Романшин В. О. та ін.

Метою статті є вдосконалення аналізу трудових ресурсів та фонду оплати праці.

Праця – цілеспрямована діяльність людей зі створення матеріальних і духовних благ, необхідних для задоволення потреб кожного індивіда і суспільства в цілому.

Фонд оплати праці – це загальна сума грошових коштів, спрямована на оплату праці робітників і управлінського персоналу підприємства за визначений обсяг виконаної роботи або виробленої продукції, а також на оплату невідпрацьованого часу, який підлягає оплаті відповідно до чинного законодавства.

У більшості підручників аналіз фонду оплати праці розглядається в контексті аналізу трудових ресурсів, а саме в підручнику за редакцією Бутинця Ф. Ф. [1], у підручнику колективу авторів – Саннікова І. М., Стась В. М., Ергардт В. М. [2], у підручнику Черкасової І. О. [3] та інших авторів.

Існує багато підходів до визначення поняття "трудова ресурси", далі слід навести кілька з них.

Трудова ресурси, згідно з Давидюком Т. В., є формою вираження переважної частини людських ресурсів, це частина населення країни, яка, маючи відповідні психофізіологічні, фізичні та інтелектуальні якості, здатна виробляти матеріальні та духовні блага й послуги, щоб здійснювати корисну діяльність [4, с. 31].

Грішнова О. А. визначає трудові ресурси, як частину населення країни, що за своїм фізичним розвитком, розумовими здібностями і знаннями здатна працювати в народному господарстві [5, с. 78].

Мерзляк А. В. розглядає трудові ресурси, як працездатну частину населення, що, володіючи фізичними та інтелектуальними можливостями, здатна виробляти матеріальні блага та надавати послуги [6, с. 227].

Для оцінки впливу факторів на ефективність використання трудових ресурсів ПАТ "Нововодолазький молокозавод" був проведений факторний аналіз за допомогою методу Principal Components з використанням програмного забезпечення STATGRAPHICS. Цей метод заснований на припущенні про те, що кожна з вихідних ознак може бути представлена як функція невеликого числа загальних факторів F_1, F_2, \dots, F_k . При цьому вважається, що кожен загальний фактор має істотне значення для аналізу всіх вихідних ознак, тобто фактор F_j – загальний для всіх X_1, X_2, \dots, X_m . В основі моделі для вираження вихідних ознак через фактори лежить припущення про те, що число факторів дорівнює числу вихідних ознак ($k = m$), а характерні фактори взагалі відсутні [7]:

$$X_1 = a_{11}F_1 + \dots + a_{1m}F_m,$$

$$\vdots$$

$$X_m = a_{m1}F_1 + \dots + a_{mm}F_m.$$

Очевидно, цї рівняння визначають тут систему перетворення одних параметрів в інші. Оскільки число факторів дорівнює числу вихідних параметрів, завдання шуканого перетворення виріш ується однозначно, тобто факторні навантаження визначаються в цьому методі однозначно.

Для проведення факторного аналізу були сформульовані фактори, що впливають на ефективність використання трудових ресурсів ПАТ "Нововодолазький молокозавод". Їх було поділено на 2 групи факторів, а саме – фактори руху та продуктивності праці робочої сили та фактори структури і фактори використання робочого часу та управління трудовими ресурсами. Результати наведені в табл. 1

Таблиця 1

Фактори ефективності використання трудових ресурсів

Умовне позначення	Значення факторних навантажень	Найменування показників	Назва фактора
F ₁	-0,332057	Продуктивність праці одного робітника	Фактори руху та продуктивності праці робочої сили
	-0,326275	Продуктивність праці одного працівника ПВП	
	-0,320068	Коефіцієнт обороту робочої сили з вибуття	
	-0,300913	Коефіцієнт загального обороту робочої сили	
	0,297279	Коефіцієнт обороту робочої сили з прийому	
	0,321143	Питома трудомісткість на 1 тис. грн продукції	
F ₂	-0,305741	Питома вага управлінського персоналу у загальній кількості працівників	Фактори структури, використання робочого часу та управління трудовими ресурсами
	-0,29768	Питома вага робочих у загальній кількості працівників	
	-0,293069	Чистий прибуток на 1 грн заробітної плати	
	-0,289242	Коефіцієнт використання табельного фонду часу	
	-0,289242	Коефіцієнт використання максимально можливого фонду робочого часу	
	-0,282679	Коефіцієнт використання календарного фонду часу	
	-0,281471	Питома вага службовців у загальній кількості працівників	
	0,245526	Обсяг виручки від реалізації на 1 грн заробітної плати	
	0,267135	Коефіцієнт плинності кадрів	
	0,314888	Питома вага спеціалістів у загальній кількості працівників	
	0,322695	Фондоозброєність у розрахунку на 1 відпрацьовану людино-годину	

На основі даних табл. 1 була сформована система лінійних рівнянь комбінацій латентних факторів ефективності використання трудових ресурсів підприємства, яка дає змогу наочно оцінити складові факторів та навантаження кожного з них. Результати подано в табл. 2.

Таблиця 2

Система лінійних рівнянь комбінацій латентних факторів ефективності використання трудових ресурсів

Умовні позначення	Складові факторів ефективності фінансової сфери діяльності
F ₁	$-0,332057 \times x_{13} - 0,326275 \times x_{12} - 0,320068 \times x_6 - 0,300913 \times x_7 + 0,297279 \times x_5 + 0,321143 \times x_{15}$
F ₂	$-0,305741 \times x_2 - 0,29768 \times x_1 - 0,293069 \times x_{17} - 0,289242 \times x_{10} - 0,289242 \times x_{11} - 0,282679 \times x_9 - 0,2814713 \times x_4 + 0,245526 \times x_{16} + 0,267135 \times x_8 + 0,314888 \times x_3 + 0,322695 \times x_{14}$

На основі проведеного факторного аналізу було встановлено, що:

1. Серед першої групи факторів найбільший вплив спостерігається з боку показників продуктивності праці. Зменшення значень даних коефіцієнтів негативно вплинуло на результативний показник. Зміна коефіцієнтів руху персоналу, а саме коефіцієнта обороту робочої сили з вибуття та загального обороту також стало причиною зниження ефективності використання трудових ресурсів. Решта показників цієї групи мають позитивний вплив на результативний показник. Зростання коефіцієнта обороту робочої сили з прийому та питомої трудомісткості на 1 тис. грн продукції свідчать про підвищення ефективності використання трудових ресурсів.

2. Серед другої групи факторів найбільший вплив спостерігається з боку фондоозброєності розрахунку на 1 відпрацьовану людино-годину. Збільшення цього показника спричинило позитивний вплив. Серед факторів структури персоналу зменшення питомої ваги робочих, керівників та службовців негативно вплинуло на результативний показник, збільшення питомої ваги спеціалістів – позитивно. Що стосується показників використання робочої сили, то скорочення коефіцієнтів використання календарного, табельного та максимально можливого фонду часу свідчить про зменшення ефективності використання трудових ресурсів. Зменшення чистого прибутку на 1 грн заробітної плати має негативний вплив на результативний показник. Збільшення значень коефіцієнта плинності кадрів та обсягу виручки від реалізації на 1 грн заробітної плати свідчить про підвищення ефективності використання трудових ресурсів.

У цілому цідвігрупи факторів на 100 % пояснюють мінливість усієї системи показників, які характеризують зміну ефективності використання трудових ресурсів.

Було проведено аналіз використання трудових ресурсів та фонду оплати праці на ПАТ "Нововодолазький молокозавод". Для характеристики стану використання на підприємстві трудових ресурсів і виявлення резервів збільшення обсягу виробництва та підвищення рентабельності роботи треба проаналізувати ті показники, що пов'язані з рухом, якістю робочої сили, її продуктивністю, а також її вартістю:

- 1) фактори руху та продуктивності праці робочої сили та фактори структури;
- 2) фактори використання робочого часу та управління трудовими ресурсами.

У цілому цідвігрупи факторів на 100 % пояснюють мінливість усієї системи показників, які характеризують зміну ефективності використання трудових ресурсів.

Наук. керівн. Мозгова Л. О.

Література: 1. Економічний аналіз: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 "Облік і аудит" / за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир : ПП "Рута", 2003. – 680 с.
2. Комплексный экономический анализ: учебное пособие / И. Н. Санникова, В. Н. Стась, В. Н. Эргардт. – Барнаул, 2003. – 168 с.
3. Черкасова И. О. Анализ хозяйственной деятельности / И. О. Черкасова. – СПб.: Издательский Дом "Нева", 2003. – 192 с.
4. Давидюк Т. В. Трудові ресурси, трудовий потенціал, робоча сила, людський капітал: взаємозв'язок категорій / Т. В. Давидюк // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – 2009. – № 1(47). – С. 30–35.
5. Грیشнова О. А. Економіка праці та соціально-трудові відносини: підручник / О. А. Грیشнова. – К.: Вид. "Знання", 2004. – 535 с.
6. Економіка праці і соціально-трудові відносини: навч. посібн. / А. В. Мерзляк, С. П. Михайлов, М. Х. Корецький та ін.; за ред. С. П. Михайлова. – К.: Центр навч. літ-ри, 2005. – 240 с.
7. Статистика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.yarte1.ru/old/stat/wfuck.html>.